

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра педагогічної та вікової психології

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента

ГЕРОНТОПСИХОЛОГІЯ

підготовки магістра

Луцьк – 2026

Силабус освітнього компонента «Геронтопсихологія» підготовки магістра.

Розробник: Кордунова Наталія Олександрівна, доцент кафедри педагогічної та вікової психології, кандидат психологічних наук, доцент.

Погоджено

Гарант ОПП «Магістр психології»

Коць М. О.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології

протокол № 6 від 28 січня 2026 р.

Завідувач кафедри:

(Гошовський Я. О.)

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента за навчальним планом 2025 року
Денна форма здобуття освіти	Галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини спеціальності С4 Психологія Освітньо-професійна програма: Психологія Освітній ступінь: Магістр	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 120 / 4		Рік навчання <u> 2 </u>
		Семестр <u> 1-ий </u>
		Лекції <u> 10 </u> год.
		Практичні (семінарські) <u> 14 </u> год. Лабораторні <u> 0 </u> год. Індивідуальні <u> 0 </u> год.
		Самостійна робота <u> 88 </u> год. Консультації <u> 8 </u> год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Форма контролю: залік	
Мова навчання: українська		

II. Інформація про викладача

ППШ Кордунова Наталія Олександрівна

Науковий ступінь – кандидат психологічних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Контактна інформація:

Адреса: м. Луцьк, вул. Винниченка 30а, каб. 16

Телефон +380506788227;

e-mail: Kordunova.Natalija@vnu.edu.ua, Natalia300619701@gmail.com

<https://vnu.edu.ua/uk/structure/kordunova-nataliya-oleksandrivna>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Силабус вибіркового освітнього компонента «Геронтопсихологія» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти магістерського рівня. В освітньому компоненті (ОК)

представлено теоретико-методологічні та практичні засади психологічних факторів, необхідних для усвідомлення специфіки геронтопсихології.

Необхідність вивчення ОК викликана потребами, які диктує майбутня спеціальність. Вона передбачає використання набутих навичок у сфері професійної діяльності, оволодінню консультативними та психотерапевтичними методами для розв'язання психологічних, сімейних проблем людей похилого віку, розумінню деонтологічних питань при наданні психологічної допомоги, обслуговуванні та соціальній роботі зі старими людьми. Це дозволить майбутнім фахівцям уникнути негативних моментів при безпосередньому контакті з різними соціальними групами населення похилого та старечого віку, подолати геронтофобії щодо старших людей та свого майбутнього старіння, розвинути толерантність та відчутти гуманність і суспільну значущість своєї професії.

Предмет вивчення – з'ясування психологічних аспектів старості і психологічної підготовки особистості до неї.

2. Мета і завдання освітнього компонента:

Метою вивчення ОК є ознайомлення здобувачів освіти із основними закономірностями розвитку людини похилого віку, з пізнавальною сферою та емоційно-мотиваційними змінами і Я-концепцією у старості.

Завданнями вивчення ОК є:

- оволодіння майбутніми фахівцями теоретичними знаннями та практичними вміннями з геронтопсихології;
- ознайомлення здобувачів освіти з основними закономірностями розвитку людини похилого віку як соціального індивіда та особистості;
- формування теоретичних знань і практичних навичок професійної роботи, спрямованих на виявлення особливостей психічного та особистісного розвитку людини похилого віку;
- володіти психологічними методами та прийомами надання кваліфікованої професійної психологічної допомоги особистості людини похилого віку.

- 3. Soft skills

Критичне мислення – аналіз системи знань про актуальні проблеми геронтопсихології як науки, необхідність її виникнення.

Емоційний інтелект – здатність застосовувати сучасні освітні, інформаційні технології, дослідницькі методи психології для дослідження особистості людини похилого віку.

Креативність – здатність визначати (діагностувати) характеристики та особливості прояву різних психічних процесів, станів, властивостей поведінки людини похилого віку залежно від ситуації та обставин.

Командна робота – здатність працювати з командами з метою сприяння високоякісному комплексному супроводу людини похилого віку викликаним природнім старінням організму.

Комунікативні навички – уміння чітко та доступно доносити актуальні проблеми геронтопсихології, загальні особливості гендерних аспектів старіння та ін.

Організаційні навички – вміння організовувати діяльність та надавати психологічне консультування з проблем, пов'язаних із природнім старінням організму, змінами звичного характеру діяльності, продовженні активної життєвої діяльності у процесі старіння.

Навички саморефлексії та самоосвіти – вміння оцінювати власну діяльність, бачити сильні та слабкі сторони, працювати над професійним удосконаленням.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістовних модулів і тем	Усього						Сам. роб.	Форма контролю / Бали
		Лек.	Практ.	Лаб.	Консульт.			
1	2	3	4	5	6	7	8	
Змістовний модуль 1. Загальні питання геронтопсихології та геронтологічні аспекти основних психологічних характеристик людини похилого віку								
Тема 1. Геронтопсихологія як наука	12	1	1		1	9	10 б О; Р; ДС	
Тема 2. Загальна характеристика старіння та старості	12	1	1		1	9	10 б О; ДБ; Р	
Тема 3. Когнітивний розвиток у похилому віці	12	1	1		1	9	10 б О; ТР	
Тема 4. Особливості емоційної сфери у похилому віці	12	1	1		1	9	10 б О; РМГ; Р	
Разом за модулем 1	48	4	4		4	36	40	
Змістовний модуль 2. Старість та старіння як етап психічного розвитку людини								
Тема 5. Особистісні особливості у старості	18	1	2		1	14	15 б О; РМГ; Т; Р	

Тема 6. Соціально-психологічні аспекти старіння	21	2	4		1	14	15 б О; Т; ДС; Р
Тема 7. Проблеми здоров'я і танатологія у старості	18	1	2		1	14	15 б О; Т; ТР; РМГ
Тема 8. Психологічна допомога в пізньому віці	15	2	2		1	10	15 б О; Т; Р; РМГ
Разом за модулем 2	72	6	10		4	52	60
Всього годин / Балів	120	10	14		8	88	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, О – опитування, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Інше: здобувачі освіти, які пропустили заняття, мають змогу відпрацювати їх, виконавши індивідуальні завдання, реферати, конспекти. Додатково здобувачі освіти можуть отримати у *неформальній освіті*: 1 бал за участь у науковому семінарі чи конференції; 2 бали за публікацію результатів дослідницької роботи у формі тез або статті. В *інформальній освіті* 1 бал за ознайомлення зі специфікою роботи дослідно-експериментальних майданчиків кафедри.

Здобувачі освіти мають змогу друкуватися в щорічному факультетському збірнику статей і тез «Психогенеза особистості : норма і девіація».

5. Завдання для самостійного опрацювання

№ з/п	Тема	Кількість годин
Змістовний модуль 1. Загальні питання геронтопсихології та геронтологічні аспекти основних психологічних характеристик людини похилого віку		
1.	Тема 1. Вступ до геронтопсихології	10
2.	Тема 2. Старість і старіння як етап психічного розвитку людини	10
3.	Тема 3. Психологічні особливості соціальної активності особистості на етапі геронтогенезу	10
4.	Тема 4. Гендерні аспекти старіння	10

5.	Тема 5. Пізнавальна сфера людини похилого віку	10
	Разом за змістовним модулем I	50
Змістовний модуль 2. Старість та старіння як етап психічного розвитку людини		
6.	Тема 6. Емоційно-мотиваційні зміни в період старіння	8
7.	Тема 7. Я-концепція в похилому віці	8
8.	Тема 8. Патологія і психопатологія похилого віку	8
9.	Тема 9. Психологічна допомога людям похилого віку	7
10.	Тема 10. Соціальний захист та соціальна допомога людям похилого віку	7
	Разом за змістовним модулем II	38
Всього		88

IV. Політика оцінювання

Уся політика оцінювання базується на врахуванні ПОЛОЖЕННЯ про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_potochne_pidsumkove_otsiniuvannia_znan.pdf та ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_%20vyznannia_rezultativ_navchannia_formalnoi.pdf

Політика викладача щодо здобувача освіти:

Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати практичні заняття протягом семестру. При підготовці до практичних занять ґрунтовно опрацьовувати теоретичний матеріал, першоджерела, додаткову літератури з теми, яку обрав. Повинен скласти глосарій понять і термінів з даного курсу, підібрати психодіагностичні методики для проведення дослідження.

Політика щодо академічної доброчесності:

Здобувач освіти повинен дотримуватись академічної доброчесності:

- Самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання.
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей.

- Дотримання принципів та положень Етичного кодексу психолога: (<http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>);

- Кодексу академічної доброчесності у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/)

Політика щодо дедлайнів та перескладання: усі заняття здобувачі освіти відвідують згідно розкладу навчального процесу, однак, якщо здобувач освіти має право на вільне відвідування, то може відпрацювати пропущені заняття під час індивідуальних консультацій або виконати письмово індивідуальні завдання (конспекти, реферати, презентації).

В умовах воєнного часу перескладання відбувається згідно з розпорядженнями ректорату й деканату про змішано-дистанційну форму освіти.

V. Підсумковий контроль

З ОК «Геронтопсихологія» передбачено залік. Загальна оцінка за курс складається як алгебраїчна сума оцінок за кожен з двох модулів: складається з балів, які отримує здобувач освіти за навчальну діяльність (формальна, неформальна, інформальна освіта) – підготовку та виступи на практичних заняттях, самостійної роботи, виконання індивідуальних завдань (100 балів).

Порядок проведення заліку. На залік виносяться питання, які потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Питання, завдання заліку

1. Поняття про геронтопсихологію як науку.
2. Соціальні установки та стереотипи стосовно людей похилого віку.
3. Поняття ейджизму та геронтофобії.
4. Характеристика періодів життя людей похилого віку: передстаречий, старечий, післястаречий та старезний вік.
5. Теорії біологічного старіння.
6. Патологічне, біологічне та психологічне старіння.
7. Типи старіння: адаптивне та не адаптивне.
8. Поняття про життєву мудрість. Когнітивні властивості мудрості.
9. Морфологічні зміни в людей похилого віку.
10. Особливості слуху в людини похилого віку.

11. Втрата зору в похилому віці. Пресбіопія, катаракта, глаукома, старечий міоз.
12. Вікові зміни смакової, нюхової, тактильної, температурної, больової, вестибулярної та вібраційної чутливості.
13. Особливості розвитку уваги людини похилого віку.
14. Особливості розвитку пам'яті людини похилого віку.
15. Мовленнєвий розвиток людини у похилому віці.
16. Творчі здібності людей похилого віку.
17. Чинники згасання інтелекту в похилому віці.
18. Вплив стану здоров'я, хвороб та харчування на психофізіологічний розвиток людини похилого віку.
19. Загальна характеристика сенсорних змін у процесі старіння людини.
20. Іпохондрія, депресія та їх чинники у похилому віці.
21. Специфічні зміни емоційної сфери в старечому віці.
22. Фактори виникнення позитивних/негативних емоцій у старості.
23. Типи емоційного пристосування людини до старості.
24. Фактори розвитку мотиваційної сфери в старості.
25. Мотиваційні дефекти в похилому віці.
26. Онтогенетичні аспекти особистісного розвитку людини похилого віку – стабільність і зміни.
27. Умови розвитку Я-концепції в старості.
28. Особливості самооцінки людини похилого віку.
29. Особистісні взаємини людини похилого віку.
30. Внутрішні конфлікти в період старіння.
31. Зміна соціального статусу людини похилого віку – вихід на пенсію.
32. Проблеми спілкування в похилому віці.
33. Особистість і здоров'я старих людей.
34. Психологічна та соціальна підтримка людей похилого віку.
35. Соціально-психологічні чинники щасливого старіння людини.
36. Задоволеність життям у старості.
37. Загальна характеристика соціальної ситуації розвитку особистості похилого віку.
38. Причини звуження міжособистісних контактів у старості.
39. Проблема самотності у похилому віці.
40. Причини виникнення суїцидів у похилому віці.
41. Роль сімейних контактів в житті літньої людини.
42. Відносини осіб похилого віку з онуками.
43. Механізми адаптації й компенсації особистості в пізньому віці.
44. Способи психологічного захисту у літньому віці.
45. Особливості мотиваційної сфери осіб похилого віку.
46. Вплив економічного стану на ступінь задоволеності життям у старості.
47. Мотивація сімейних та подружніх відносин в період пізньої дорослості.

48. Особливості пристосування літніх людей до психосоціальних умов старіння.
49. Особливості пристосування до вдівства у чоловіків і жінок.
50. Особливості та тенденції чоловічого та жіночого старіння.
51. Гендерні відмінності самотності.
52. Гендерні аспекти якості життя у осіб літнього і похилого віку.
53. Психопрофілактика передчасного старіння.
54. Довгожителі як соціально-психологічний феномен.
55. Проблеми догляду за людьми похилого віку в сім'ї.
56. Психологічна та медико-соціальна допомога літнім людям.
57. Психологічна допомога людям похилого віку в лікарнях, хоспісах, будинках пристарілих та вдома.
58. Страх смерті. Стадії процесу пристосування до думки про смерть.
59. Стадії передсмертних переживань.
60. Проблема самогубства та евтаназії в старечому віці.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
0–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Бочкалюк В. Й., Черепехіна О. А. Геронтопсихологія: навч. посіб. Київ: КНТ, 2014. 436 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. /О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. 3-тє вид. Київ : Каравела, 2012. 344 с.
3. Гошовський Я. Ресоціалізація депривованої особистості : монографія. Дрогобич : Коло, 2008. 480 с.
4. Дзюба Т. М., Коваленко О. Г. Психологія дорослості з основами геронтопсихології. Навчальний посібник. / за ред. В. Ф. Моргуна. Київ : Видавничий дім «Слово», 2013. 264 с.
5. Долинська Л.В. Геронтопсихологія: практикум, хрестоматія: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ: Каравела, 2016. 239 с.
6. Кордунова Н. О., Мілінчук В. І. Гендерні аспекти тривалості життя людей літнього віку. *Соціальна адаптація людей літнього віку в сучасному суспільстві, ортобіоз та паліативна допомога із циклу: Психологічні складові сталого*

розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування та виклики сучасності. Матеріали V науково-практичного форуму університетів третього віку (19-21 грудня 2018 р., м. Луцьк) / за заг. наук. ред. Ж. П. Вірної. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки 2019. С. 151 – 153.

7. Кордунова Н. О., Дмитріюк Н. С. Психологічні особливості адаптації особистості до життя в старості. *Соціальна адаптація людей літнього віку в сучасному суспільстві, ортобіоз та паліативна допомога із циклу: Психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування та виклики сучасності. Матеріали VI науково-практичної конференції та форуму університетів третього віку (21-22 листопада 2019 р., м. Луцьк) / за заг. наук. ред. Ж. П. Вірної. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки 2019. С. 127 – 131.*

8. Кордунова Н. О., Хомич О. І. Компетентність психолога в роботі з людьми літнього віку. *Соціальна адаптація людей літнього віку в сучасному суспільстві, ортобіоз та паліативна допомога із циклу: Психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування та виклики сучасності. Матеріали VI науково-практичної конференції та форуму університетів третього віку (21-22 грудня 2018 р., м. Луцьк) / за заг. наук. ред. Ж. П. Вірної. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки 2019. С. 168 – 172.*

9. Павелків Р. В., Харченко Є. М. Геронтопсихологія. Медико-біологічні та соціально-психологічні аспекти старіння. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 476 с.

10. Помиткін Е. О., Рибалка В. В. Геронтопсихологія навчання особистості похилого віку: посіб.; за ред. В. Рибалки. Київ: Талком, 2020. 184 с.

11. Психологія екстримальності та психопрофілактика психічної травми й суїцидальних намірів: навч.-метод. посіб. /Л. І. Магдисюк, Р. П. Федоренко, А. П. Мельник, О. М. Хлівна, Т. І Дучимінська. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 236 с.

12. Психологія переживання подій: збірник наукових праць за ред. М. В. Папучі. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 190 с.

13. Титаренко Т. Випробування кризою. Одиссея подолання: навч. Посібник для закладів вищої освіти. 3-є вид., доповнене. Київ: Каравела, 2021. 248 с.

14. Черезова І. О. Психологія життєвих криз особистості: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Бердянськ: БДПУ, 2016. 193 с.

15. Beard, R. L. (2016). *Living with Alzheimer's: Managing Memory Loss, Identity, and Illness*. New York, NY: New York University Press. [CrossRefGoogle Scholar](#)

16. Brockmeier, J. (2015). *Beyond the Archive: Memory, Narrative, and the Autobiographical Process*. New York, NY: Oxford University Press. [CrossRefGoogle Scholar](#)

17. Hernandez, E., Spencer, B., Ingersoll-Dayton, B., Faber, A., Ewert, A. (2019). "We are a team": Couple identity and memory loss. *Dementia*, 18, 1166–1180. [CrossRefGoogle ScholarPubMed](#)

18. Hydén, L. C. (2018). *Entangled Narratives: Collaborative Storytelling and the Re-Imagining of Dementia*. New York, NY: Oxford University Press. [Google Scholar](#)

19. Hydén, L. C. (2018). Dementia, embodied memories and the self. *Journal of Consciousness Studies*, 25, 225–241. [Google Scholar](#)

20. Meyer, C., Streeck, J., & Jordan, J. S. (Eds.). (2017). *Intercorporeality: Emerging Socialities in Interaction*. New York, NY: Oxford University Press. [CrossRefGoogle Scholar](#)

Додаткова:

1. Кордунова Н. О. Геронтопсихологія: матеріали для проведення психодіагностичного дослідження з людьми похилого віку. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 140 с.

2. Кордунова Н. О., Ричко Ю. Вікові особливості самотності особистості. *Соціальна адаптація особистості в сучасному суспільстві, ортобіоз та паліативна допомога із циклу: Психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування та виклики сучасності*. Матеріали VIII науково-практичної інтернет-конференції (з міжнародною участю) (10-12 грудня 2021 р., м. Луцьк). Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2021. С. 101-106. (електронна адреса - <https://www.inforum.in.ua/conferences/26>).

3. Мовчан М. М. Самотність як феномен буття особистості : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2009. 265 с.

4. Ушакова І. М. Геронтопсихологія: підручник. Харків: НУ ЦЗУ, 2014. 236 с.

5. Orfanos, C. (2007). From Hippocrates to modern medicine. *Journal of the European Academy of Dermatology & Venereology*, Vol. 21, Issue 6, p. 852-858.

6. Katsambas, A., Marketos, S. (2007). Hippocratic messages for modern medicine (the vindication of Hippocrates). *Journal of the European Academy of Dermatology & Venereology*, Vol. 21, Issue 6, p. 859-861.

7. Parambi, D., Prabhakar, V., Revikumar, K. (2010). The Hopes and Hypes of Anti-Aging Technologies- The Quest for the Elixir of Youth. *Journal of Pharmacy Research*, Apr, Vol. 3, Issue 4, p. 725-731.

Додаткові ресурси

1. Науковий вісник НАВС [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: (<http://www.naiu.kiev.ua/tlc/pages/biblio/visnik>).

2. Психологічний практикум [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: (<http://www.psyworld.info/ocenka-sposobov-reagirovaniya-v-konflikte-tomasa#more-570>).

3. www.elib.org.ua – цифрова бібліотека України

4. www.psylib.kiev.ua – психологічна бібліотека Київського фонду сприяння розвитку психологічної культури

5. www.ncuxo.org.ua – електронна енциклопедія психології

6. www.osvita.org.ua – освітній сайт

7. <http://chitalka.info> – студентська електронна бібліотека

8. <http://uk.wikipedia.org> – Вікіпедія: вільна електронна енциклопедія (українська)

9. www.lib.com.ua - електронна бібліотека
10. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України ім. Вернадського